

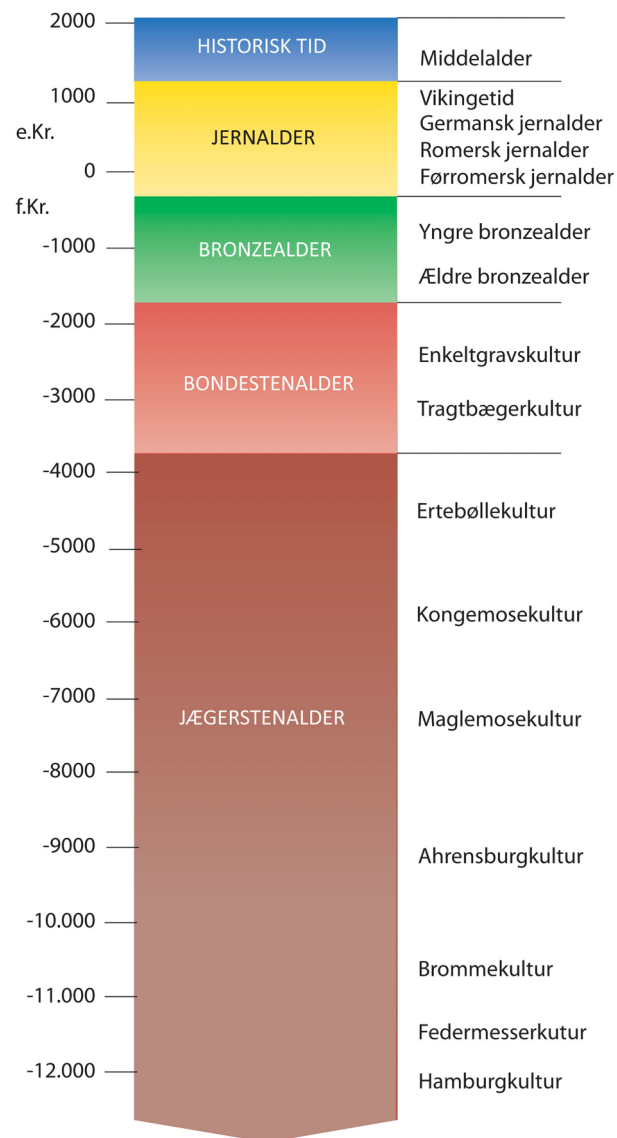
Den vestlige rest af en boplads fra ældre jernalder

Arkæolog René Gravgaard Pedersen

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Undersøgelsens baggrund	3
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	4
Sammenfatning og perspektivering	5
Hvis du vil vide mere	5

Indledning

Denne kulturhistoriske rapport giver et overblik over museets udgravning ÅHM8099 Juelstrup Præstegaard II, forud for byggemodning af området. Udgravningen stod på fra d. 27. til 28. april 2023. Udgravningen bestod af et fundområde på 234 m², hvor der blev registreret to gavle efter treskibede hustomter fra ældre jernalder. Dateringen bygger på dateringen af hustomter, der er fundet lige øst for udgravningsfeltet, i en tidligere udgravningskampagne fra 2021.

Undersøgelsens baggrund

I forbindelse med byggemodning af et 3.788 m² stort areal, på matrikel 10 Juelstrup Præstegård, Buderup, lavede museet en selvfinansieret forundersøgelse af arealet, da museet havde kulturhistorisk interesse i arealet.

Efter forudgående forundersøgelse af planarealet, blev et 234 m² stort areal indstillet til egentlig udgravning, da der fremkom bebyggelsesspor som udgjorde den nordvestlige afgrænsning af en tidligere undersøgt jernalderboplads, ÅHM7427, der blev udgravet lige øst for arealet i 2021.

Fundområdet ligger på et plateau i det højtliggende himmerlandske landskab. Mod øst falder terrænet ned mod ådalen til Mastrup Bæk, ca. 700 m mod sydøst. Omkring 3,5 km længere mod øst løber Mastrup Bæk ud i Lindenberg Å, der har været en hovedfærdselsåre i området gennem forhistorisk og historisk tid.

Lokalområdet i oldtiden

Der er tidligere registreret tre gravhøje på samme plateau umiddelbart syd for arealet. Knap 200 m nord for arealet har museet i efteråret 2020 udgravet tomten af en gravhøj fra yngre stenalder med en meget velbevaret centralgrav. Nordvest for arealet er der udgravet bebyggelse fra yngre bronzealder omfattende 14 langhuse, samt rester af et marksystem fra samme periode. Lige sydøst for arealet blev der i 2021 udgravet dele af en jernalderboplads, som denne udgravnings anlægsspor menes at være den nordvestlige afgrænsning af.

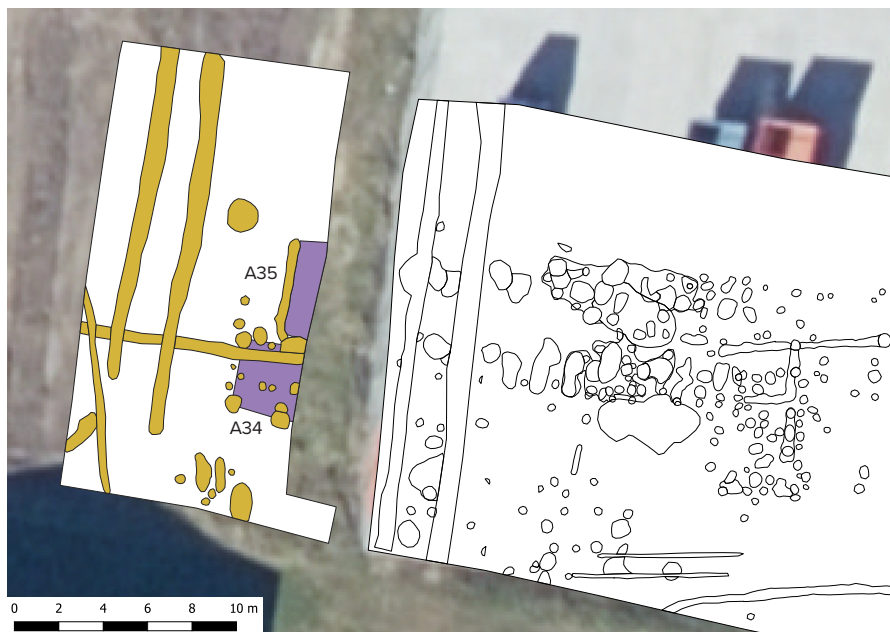
Oversigtskort. Det udgravede areal er vist med grøn polygon, mens de røde og hvide polygoner viser tidligere søgegrøfter og udvidelser, samt udgravninger.

Baggrund: Ortofoto 2022 © Styrelsen for Dataforsyning og Infrastruktur.

Hvis man zoomer lidt længere ud, og kigger på Støvring som lokalområde, har flere udgravninger afdækket mere af områdets forhistorie. Godt 1,2 km mod sydvest ved Budstedgård, mellem motorvejen og Sørup, har museet netop afsluttet en større udgravning, som afdækkede mere end 150 hustomter fra ældre bronzealder, yngre bronzealder/ældre jernalder og yngre romersk jernalder. Yderligere har en større udgravning lige øst for Støvring svømmehal dokumenteret, at Støvring Mølle har en kontinuerlig historie, som kan føres helt tilbage til 1200-tallet og op til den nedlægges i midten af 1900-tallet. Derudover har der gennem årene været omfattende forundersøgelser og udgravninger hele vejen øst og syd om Støvring. Disse har afdækket omfattende bebyggelser fra store dele af forhistorien samt fra historisk tid. Desuden er der også blevet fundet flere begravelser ved disse udgravninger. Så alle museets udgravninger i omegnen af Støvring viser et område med bebyggelse og anden aktivitet gennem stort set hele forhistorisk og historisk tid. Så selv om Støvring som by kun er knap 100 år gammel, strækker områdets historie sig flere tusind år tilbage.

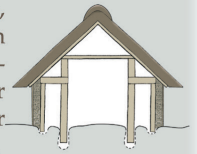
Undersøgelsens resultater

Ved udgravningen blev der registreret hvad der tolkes som vestgavlne af to treskibede langhuse fra ældre jernalder, A34 og A35. A34 bestod af fire tagstolpehuller, mens A35 kun bestod af en mulig gavlgroft. De forsætter begge ind under feltgrænsen mod øst. Umiddelbart er der ikke registreret en hustomt i udgravningskampagnen fra 2021, som passer sammen med A34, men der er registreret flere stolpehuller, som muligvis kan passe sammen med denne. En anden mulighed er, at hustomten ikke forsætter helt ind i den tidligere kampagnens udgravningsfelt, men stopper i det mellemrum på 3,5 m, der er mellem de to kampagner, som ikke er blevet udgravet. Derimod er der to hustomter fra 2021 kampagnen, som muligvis passer sammen med hustomt A35, da disse to forsætter ind under dennes feltgrænse mod vest. Herved fik udgravningen afgrænset den tidligere erkendte boplads mod vest, fra 2021 kampagnen.

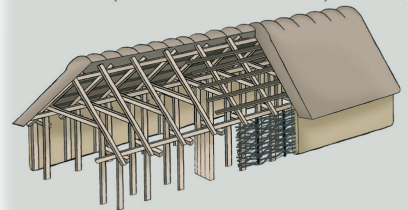
Det treskibede hus

I et treskibet hus bæres taget af to rækker af kraftige stolper, placeret ned igennem husets midte. Hustypen kaldes treskibet, da det i tværsnit kan opdeles i tre dele - mellem og på hver side af de to rækker tagbærende stolper.

Husene har haft stolper til ydervægge og andre opdelinger i huset - som skillevægge, båse til dyrene osv. - men disse er kun i heldige tilfælde bevaret. Husene er aflange og oftest 5-6 m brede. De kaldes derfor langhuse, når de er så lange, at de er brugt som bolig. Der er også mindre bygninger, som har været brugt som fx arbejdshus og til opbevaring. Indgangene er i langhusenes lange vægge, og indrettes oftest med bolig i den ene ende (mod vest) og stald i den anden (mod øst).

Treskibede huse bygges i det meste af bronzealderen, jernalder og vikingetid - samlet en periode på omkring 2000 år (1.500 f.kr.-1.050 e.kr.).

Oversigtsbillede der viser planen for denne udgravning samt den vestligste del af udgravningsplanen for 2021 kampagnen. De lilla polygoner er tolkede hustomter fra denne udgravningskampagne, de gulbrune polygoner er registrerede anlæg fra denne kampagne, mens de sortkantede polygoner er registrerede anlæg fra 2021 kampagnen. Man kan se hvordan A35 passer sammen med en registreret hustomt fra 2021 kampagnen. Mens A34 ikke passer sammen med en registreret hustomt, men muligvis sammen med nogle af de registrerede stolpehuller.

Baggrund: Ortofoto 2023 © styrelsen for Dataforsyning og Infrastruktur.

Sammenfatning og perspektivering

Udgravningen fik afgrænset den tidligere erkendte boplads, fra 2021 kampagnen, mod vest. Derudover kan denne udgravning indgå i de seneste års undersøgelser, der blandt andet har frembragt spor fra bronzealder til romersk jernalder. Disse spor viser, at i det vestlige Støvring, mellem motorvejen og Sørup, er der en spredt bronzealderbebyggelse, som bliver til en mere koncentreret, dog stadig forholdsvis spredt bebyggelse i førromersk jernalder. Denne bebyggelse flytter i yngre førromersk jernalder og ældre romersk jernalder derefter til lokaliteten omkring Juelstrup Præstegård, som denne udgravningen er en del af. Bebyggelsen skifter nu også karakter til at være en mere kontinuerlig landsby, placeret samme sted, hvorved der opstår kulturlag med blandt andet stenlægninger og kridtgulve. Udgravningen udgør derfor en vigtig brik i forhold til forståelsen af landskabs- og ressourceudnyttelsen gennem disse tider. Dette kan øge forståelsen af den regionale bebyggelsesudvikling, ressourceudnyttelse og subsistensøkonomi.

Dette er med til at give en mere fuldendt forståelse af denne boplads, som videre kan indgå i kulturstyrelsens mål om indsamling af big data, hvorved der kan skabes en bedre og skærpet forståelse for perioden ældre jernalder, både lokalt, regionalt og nationalt.

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker.

Jensen, Jørgen. 2003. *Danmarks Oldtid. Ældre Jernalder 500 f.Kr.-400 e.Kr.* Gyldendal.

Udgravningsdata

Afgræsning af en tidligere udgravet boplads.

- Nordjyske Museer jnr. ÅHM8099
- Udgravningsperiode: 27. april til 28. april 2023
- Fund & Fortidsminder: 120505 sb 267 + 287
- Slots- og Kulturstyrelsen jnr. 23/03829
- Bygherre: Kristinelund Byg ApS
- Undersøgt areal: 3.788 m²
- Deltagere i udgravningen
 - Arkæolog René Gravgaard Pedersen
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg